

mgr Jarosław Kowalski

Streszczenie rozprawy doktorskiej pt.:

„Podłączone „Ja” – człowiek w świecie interaktywnych rzeczy. Studium socjologiczne”
napisanej pod kierunkiem dra hab. Kazimierza Krzysztofka, prof. Uniwersytetu SWPS

Streszczenie

Koncepcja, że rzeczy zewnętrzne są włączane przez ludzi w to, co określają oni swoim „Ja” nie jest nowa. Zwracały na to uwagę nauki psychologiczne (James 1890, Baumeister 1999, Dittmar 2008), także w refleksji filozoficznej i socjologicznej pojawiały się w przeszłości rozważania na ile przedmioty stanowią przedłużenie (ekstensję) człowieka (McLuhan 2004, Clark 2003) i w jaki sposób uczestniczą w kształtowaniu życia społecznego (Goffmann 1977, Krajewski 2013). Refleksje te dotyczyły jednak głównie artefaktów materialnych.

Tymczasem dynamiczny rozwój technologii informatyczno–telekomunikacyjnych (ICT) oraz rozwijający się trend Internetu Rzeczy (Internet of Things, IoT) sprawiają, że otoczenie materialne człowieka podlega gwałtownej redefinicji. Jest ono coraz bardziej nasycone bytami działającymi w sieci, komunikującymi się wzajemnie. I już nie zawsze mającymi charakter wyłącznie materialny.

Celem naukowym dysertacji jest zmierzenie w jakim stopniu „rzeczy podłączone” są włączane w pojęcie „Ja”. Rzeczy podłączone definiowane są jako byty materialne (np. smartfon, tablet, kamery w domu z funkcją sterowania zdalnego) lub niematerialne (np. profil w serwisie społecznościowym, repozytorium fotografii cyfrowych przechowywane gdzieś wirtualnie), które mogą komunikować się ze swoim zewnętrzem za pomocą protokołów elektronicznych (np. sieci internetowej, Z-wave, mesh itp.) i na które człowiek może mieć wpływ zdalny (np. poprzez smartfon, komputer, lub inny interfejs).

Praca stawia sobie za cel rozstrzygnięcie trzech hipotez badawczych: 1) Rzeczy podłączone są bliższe „Ja” niż rzeczy niepodłączone. 2) Niematerialne rzeczy podłączone (np. profil na serwisie społecznościowym) są bliższe „Ja” niż materialne rzeczy podłączone (np. tablet). 3) Miejsce różnego rodzaju rzeczy podłączonych i niepodłączonych w hierarchii odległości od „Ja” nie jest uniwersalne. Istnieją grupy osób, które różnią się tą strukturą i bliskością do „Ja” rzeczy „podłączonych” i „niepodłączonych”.

Obok powyższych hipotez w pracy postawione są trzy pytania badawcze: a) czy są jakieś szczególne wyróżniki charakteryzujące relację człowiek – „rzecz podłączona”? b) w jaki

sposób różnego rodzaju „rzeczy podłączone” budują tożsamość użytkownika? c) w jaki sposób różnego rodzaju „rzeczy podłączone” budują jego poczucie sprawczości?

Aby jak najpełniej zrealizować cele projektu przeprowadzono badanie w metodyce mixed method. Część ilościowa realizowana była metodą wywiadu kwestionariuszowo CAWI na próbie 1017 osób w wieku 15-54 lat. Dodatkowo analizie poddano 28 indywidualnych wywiadów pogłębionych z osobami używającymi różnego rodzaju „rzeczy podłączonych”.

Niniejsza dysertacja stanowi przyczynek do opisu psychospołecznych aspektów technologii Internetu Rzeczy (Internet of Things) oraz Inteligentnego Otoczenia (Smart Enviroment).

Summary

The idea that people include material things into their "Self" is not new. It has been pointed out by psychological sciences (James 1890, Baumeister 1999, Dittmar 2008). It is also present in philosophical reflections asking to what extent objects are an extension of man (McLuhan 2004, Clark 2003) and in sociological works describing how objects participate in shaping social life (Goffmann 1977, Krajewski 2013).

These reflections have mainly focused on material artifacts. Meanwhile, the dynamic development of information and communication technologies (ICT) and the growing trend of the Internet of Things (IoT) redefine man's environment. The latter is more and more saturated with the devices operating in the network, communicating with each other. And not always exclusively material.

The dissertation's scientific purpose is to measure the extent to which the connected things are incorporated into the "Self". Connected things are defined as material (e.g., a smartphone, tablet, home cameras with remote control function) or immaterial (e.g., a social networking profile, a digital photo repository stored virtually) entities that can communicate with other devices by electronic protocols (e.g., the Internet, Z-wave, mesh) and can be influenced remotely (e.g., through a smartphone, computer, or other interfaces).

The work aims at resolving three research hypotheses: 1) Connected things are closer to "Self" than non-connected things. 2) Non-material connected things (e.g., social networking profile) are closer to "self" than material connected things (e.g., tablet). 3) Place of different kinds of connected and non-connected things in the hierarchy of distance from "Self" is not universal. There are groups of people who differ in this structure and the closeness to "Self" of connected and non-connected things.

In addition to the above hypotheses, the paper poses three research questions: a) Are there any particular characteristics that characterize the relation between man and the "connected thing"? b) How do different kinds of "connected things" build the user's identity? c) How do different kinds of "connected things" build their sense of agency?

In order to achieve the project objectives, a mixed-method approach was employed to conduct the study. The quantitative part was carried out with the CAWI questionnaire-based interview method on a sample of 1017 people aged 15-54. Additionally, 28 individual in-depth interviews with people using different kinds of "connected things" were analyzed in the study's qualitative part.

This dissertation contributes to the description of the psychosocial aspects of the Internet of Things and the Smart Environment.